

Instytut Pamięci Narodowej - Kielce

<https://kielce.ipn.gov.pl/kie/nauka/konferencje-naukowe/180279,CALL-FOR-PAPERS-VI-konferencja-naukowa-Wies-polska-podczas-II-wojny-swiatowej-ro.html>
04.05.2024, 03:53

CALL FOR PAPERS: VI konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej - rok 1943 na polskiej wsi”

21 i 22 września 2023 roku odbyła się VI konferencja naukowa pt. „Wieś polska podczas II wojny światowej - rok 1943 na polskiej wsi”. W programie znalazło się niemal 20 referatów badaczy z całego kraju. Pierwszego dnia historycy zebrali się w Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, a drugiego obradowali w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia” w Kielcach.

Celem konferencji było przedstawienie w szerokim kontekście historycznym oraz społecznym losów ludności zamieszkującej obszary wiejskie w okresie II wojny światowej, ze szczególnym uwzględnieniem zbrodni niemieckich popełnionych w 1943 r. Prelegenci poruszyli zagadnienia dotyczące terroru i pacyfikacji polskich wsi, omówią stan badań nad procesami gospodarczymi, w tym wzroście obciążeń ekonomicznych. Ponadto w programie konferencji znalazły się referaty ukazujące łączność życia wsi z działalnością podziemia niepodległościowego.

Konferencja rozpoczęła się 21 września 2023 r. w Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie. Blok tematyczny otwierający obrady dotyczył polityki gospodarczej realizowanej przez okupanta. Prelegenci przedstawili problematykę mało znaną, tj. przebieg wysiedleń ludności wiejskiej pod tworzone poligony wojskowe. W drugim panelu wieś polska została zaprezentowana jako zaplecze dla organizacji konspiracyjnych (m.in. BCh), a także jako miejsce świadczenia różnych form pomocy. Panel zamykający pierwszy dzień obrad miał na celu przedstawienie polskich i niemieckich źródeł historycznych. Referenci sięgnęli do analizy zapisów prasy podziemnej oraz artykułów pism niemieckojęzycznych.

Pierwszy dzień VI konferencji naukowej „Wieś polska podczas II wojny światowej - rok 1943 na polskiej wsi”.
Fot. Mauzoleum

Pierwszy dzień VI konferencji naukowej „Wieś polska podczas II wojny światowej - rok 1943 na polskiej wsi”.
Fot. Mauzoleum

Pierwszy dzień VI konferencji naukowej „Wieś polska podczas II wojny światowej - rok 1943 na polskiej wsi”.
Fot. Mauzoleum

Pierwszy dzień VI
konferencji naukowej
„Wieś polska podczas III
wojny światowej – rok
1943 na polskiej wsi”.
Fot. Mauzoleum
Martyrologii Wsi
Polskich w Michniowie

Drugiego dnia, 22 września 2023 r. odbywały się w Centrum Edukacyjnym IPN „Przystanek Historia” w Kielcach.

- Tematyka jest ważna i ważny jest rok, w którym spotykamy się na tej konferencji. Przypomnę, że w 2023 mija 80 lat od kiedy Niemcy spacyfikowali wiele polskich wiosek. Przedstawiciele lokalnych społeczności wraz z pracownikami IPN w ostatnich miesiącach odwiedzali te miejsca pamięci na terenie Małopolski, Kielecczyny, Lubelszczyzny. Cieszę się, że dzięki współpracy z Muzeum Wsi Kieleckiej i Instytutem Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego udało się również przygotować konferencję naukową, która pomoże zebrać i uporządkować wiedzę o tamtych tragicznych wydarzeniach oraz sytuacji w jakiej znaleźli się wówczas mieszkańcy wsi – mówił dr Robert Piwko, naczelnik Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Kielcach.

Na początku przedstawione zostały jednostki policyjne i wojskowe, które realizowały akcje represyjne na polskiej wsi. Oprócz udziału niemieckich zmotoryzowanych oddziałów żandarmerii został poruszony temat wojsk węgierskich i ich stosunku do polityki terroru stosowanej wobec Polaków. Jeden z prelegentów przedstawił temat eksterminacji Polaków na terenach dzisiejszej Białorusi. Kolejny panel dotyczył Lubelszczyzny, a w szczególności przebiegu akcji wysiedlania ludności polskiej z terenów Zamojszczyzny. W bloku tematycznym kończącym obrady prelegenci omówili przykłady zbiorowych i jednostkowych zbrodni niemieckich dokonanych w 1943 r. Podsumowaniem panelu był referat omawiający zagadnienie ścigania zbrodniarzy niemieckich. W trakcie wykładu została zaprezentowana

spuścizna Okręgowej Komisji Badania Zbrodni Hitlerowskich w Kielcach, a także stan badań, charakterystyka źródeł i postulaty badawcze.

VI konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej – rok 1943 na polskiej wsi”. Fot. Dariusz Skrzyński

VI konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej – rok 1943 na polskiej wsi”. Fot. Dariusz Skrzyński

VI konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej – rok 1943 na polskiej wsi”. Fot. Dariusz Skrzyński

VI konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej – rok 1943 na polskiej wsi”. Fot. Dariusz Skrzyński

VI konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej – rok 1943 na polskiej wsi”. Fot. Dariusz Skrzyński

VI konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej – rok 1943 na polskiej wsi”. Fot. Dariusz Skrzyński

VI konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej – rok 1943 na polskiej wsi”. Fot. Dariusz Skrzyński

VI konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej – rok 1943 na polskiej wsi”. Fot. Dariusz Skrzyński

VI konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej – rok 1943 na polskiej wsi”. Fot. Dariusz Skrzyński

VI konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej – rok 1943 na polskiej wsi”. Fot. Dariusz Skrzyński

VI konferencja naukowa „Wieś polska podczas II wojny światowej – rok 1943 na polskiej wsi”. Fot. Dariusz Skrzyński

Program:

I DZIEŃ (czwartek 21 września 2023 r.)

Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie

10.00 – powitanie prelegentów i gości

I panel 10:30 - 11:30

Niemiecka polityka gospodarcza wobec wsi polskiej

Moderator: dr Justyna Staszewska (Muzeum Wsi Kieleckiej Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie).

1. Dr hab. prof. UJK Jerzy Gapys (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach) Zarys niemieckiej polityki rolnej wobec polskiej wsi 1939-1945 (10.30-10.50)
2. Dr Mateusz Kubicki (Instytut Pamięci Narodowej w Gdańsku) Organizacja gospodarki wiejskiej powiatu starogardzkiego w latach II wojny światowej (10.50-11.10)
3. Mjr dr Tadeusz Banaszek (Kieleckie Towarzystwo Naukowe) Wysiedlenia mieszkańców wsi polskich związane z organizowaniem niemieckich poligonów wojskowych podczas okupacji. Zarys problematyki (11.10-11.30)

Dyskusja 11:30 - 11:40

Przerwa 11:40 - 12:00

II panel 12:00 - 13:00

Wieś polska jako ośrodek konspiracji i zaplecze dla organizacji pomocowych

Moderator: dr Robert Piwko (Instytut Pamięci Narodowej Delegatura w Kielcach).

4. Alicja Adamus-Kowalik (Archiwum Państwowe w Częstochowie) Polska wieś jako przestrzeń do budowania zrębów organizacji konspiracyjnych (12.00-12.20)
5. Andrzej Kacorzyk (Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu) 5/1000. Rok 1943 oddziału specjalnego BCh spod Auschwitz (12.20-12.40)
6. Dr Marzena Grosicka (Instytut Pamięci Narodowej Delegatura w Kielcach) Pacyfikacja wsi Rakówka 18 czerwca 1943 r. w odwecie za współpracę z oddziałami Batalionów Chłopskich (12.40-13.00)

Dyskusja 13:00 - 13:10

Przerwa 13:10 - 14:10

III panel 14:10 - 15:10

Wieś polska w polskich i niemieckich źródłach

Moderator: dr Marzena Grosicka (Instytut Pamięci Narodowej Delegatura w Kielcach).

7. Dr Renata Lesiakowska (Instytut Pamięci Narodowej w Lublinie) „Nowy porządek” na wsiach okupowanych ziem polskich. Wieś polska i jej mieszkańcy w 1943 r. w nazistowskiej propagandzie pism niemieckojęzycznych GG (14.10-14.30)
8. Dr Paweł Glugła (Małopolskie Towarzystwo Naukowe) Represje wobec mieszkańców polskich wsi w 1943 r. w zapisach biuletynu Agencji Informacyjnej „Wieś” (14.30-14.50)
9. Ewa Kołomańska (Muzeum Wsi Kieleckiej Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie) Rok 1943 w działalności edukacyjnej i wystawienniczej Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie (14.50-15.10)

Dyskusja i podsumowanie 15:10 - 15:30

Zwiedzanie Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie

II DZIEŃ (piątek 22 września 2023 r.)

I panel 10:00 - 11:00

Jednostki policyjne i wojskowe i ich udział w akcjach represyjnych na polskiej wsi

Moderator: dr hab. prof. UJK Jerzy Gapys (Instytut Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach).

1. Dr Dawid Golik (Instytut Pamięci Narodowej w Krakowie/Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego) Zmotoryzowane plutony żandarmerii niemieckiej i ich rola w działaniach represyjnych wobec polskiej wsi w 1943 r. (10.00-10.20)
2. Maria Zima-Marjańska (Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie) Węgierskie jednostki wojskowe wobec niemieckich pacyfikacji polskich wsi (wybrane przykłady) (10.20-10.40)
3. Hubert Kuberski - Chatyń, Puszcza Nalibocka, Rosica - przykłady eksterminacji ludności polskiej podczas „Bandenbekämpfung” w Generalkommissariate Weißruthenien (10.40-11.00)

Dyskusja 11:00 - 11:10

Przerwa 11:10 - 11:30

II panel 11:30 - 12:30

Rok 1943 na Lubelszczyźnie

Moderator: Paweł Żołądek (Instytut Pamięci Narodowej Delegatura w Kielcach).

4. Dr Beata Kozaczyńska (Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach) Niemcy wysiedlają całe wsie, miejscowych wywożą do obozów „na mydło” (...). Wysiedlenia Polaków z Zamojszczyzny (11.30-11.50)
5. Dr Rafał Drabik (Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie) Wysiedlenia ludności cywilnej w pow. biłgorajskim w 1943 r. na przykładzie wsi Aleksandrów (11.50-12.10)
6. Łukasz Krzysiak (Muzeum Narodowe w Lublinie - Oddział Martyrologii „Pod Zegarem”) Dzienniki posiedzeń sołtysów jako źródło do poznania dziejów okupacji wsi na Lubelszczyźnie (12.10-12.30)

Dyskusja 12:30 - 12:40

Przerwa 12:40 - 13:40

III panel 13:40 - 15:00

Przykłady niemieckich zbrodni dokonanych w 1943 r. na wsi polskiej

Moderator: Ewa Kołomańska (Muzeum Wsi Kieleckiej Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie).

7. Dr Marcin Chorążki (Instytut Pamięci Narodowej w Krakowie) W 80-tą rocznicę ślubu Teresy Wańkowiczówny z Iwonem (Janem) Mierzejewskim... Masakra rodziny Horodyńskich i ich gości na tle niemieckich zbrodni na polskiej wsi w 1943 r. (13.40-14.00)
8. Dr Wojciech Cedro (Instytut Solidarności i Męstwa im. W. Pileckiego w Warszawie) Niemiecka zbrodnia w Gamratce. Historia rodziny Kurów zamordowanych za pomoc Żydom w lipcu 1943 r. (14.00-14.20)
9. Dr Karolina Trzeskowska-Kubasik (Instytut Pamięci Narodowej w Warszawie) Akcje represyjne w Brześciu, Chrobrzu, Janinie oraz Parchocinie w 1943 r. (Kreishauptmannschaft

Busko, dystrykt Radom) (14.20-14.40)

10. Paweł Żołądek (Instytut Pamięci Narodowej Delegatura w Kielcach) Ściganie niemieckich zbrodniarzy odpowiedzialnych za represje na mieszkańcach wsi kieleckiej w 1943 r. Charakterystyka źródeł, stan badań, postulaty badawcze (14.40-15.00)
Dyskusja i podsumowanie konferencji 15:00 - 15:20

Organizatorzy: Muzeum Wsi Kieleckiej, Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, Instytut Pamięci Narodowej Delegatura w Kielcach, Instytut Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Patronat medialny: TVP Historia

Opieka medialna: Polska Agencja Prasowa, W Sieci Historii, Dzieje.pl, Histmag.org

Partner konferencji: Lasy Państwowe

Zachęcamy do zapoznania się z relacjami z poprzednich edycji konferencji:

- [2022 - „Wieś kielecka po II wojnie światowej w źródłach kościelnych”](#)
- [2021 - „Wieś polska podczas II wojny światowej. Po pacyfikacji – losy i pamięć”](#)
- [2020 - „Wieś polska podczas II wojny światowej. Straty osobowe”](#)